

Autentikus cigánytánc

A cigányok táncait illetően leginkább regionális táncokról beszélhetünk, melyekre (akárcsak a zenében) nagy hatással volt a környezetükben élő népcsoport tánc hagyománya. Mondhatni a cigányok a befogadó népek tánc hagyományainak őrzői, bár ezeket saját, jellegzetes előadásmódjukban reprezentálják, így azok önálló cigány verziója jött létre. Táncuknak sajátos cigánytánc ízt adnak, amely leginkább a feszes, büszke testtartásban, a staccatós mozdulatokban, dinamikai sokszínűségükben figyelhető meg. ...

A cigányok táncára jellemző, hogy csoportosan nem táncolják, inkább szólóban, vagy párban, (kivételt képeznek a beások Balkánról hozott kör- és lánctáncai), improvizatív jellegű (akárcsak zenéjük), illetve minden táncos a saját egyéniségének megfelelő előadásmóddal, motívumokkal táncol. A táncot *pittyengetéssel*, csettintgetéssel kísérik.

A **férfiak szóló táncának** legjellegzetesebb eleme a *csapásolás*, azaz a láb (néha a mellkas) különböző pontjainak ritmusra történő csapása, ütése. Testtartásuk feszes, büszke. Alapvető motívumaikat (*tromf, hátravágó, felferő csapásolás*) egyénenként egészítik ki. Az idősebbek és fiatalabbak tánca között több eltérést figyelhetünk meg. Az idősebbek táncára a nyugodtság jellemző, motívumaikat gazdagon variálják, keveset csapásolnak, csapásoló figuráik egyszerűek és inkább kedvtelésből táncolnak. A fiatalabb korosztály tagjai ezzel szemben virtuózabbak, többet ismétlenek, csapásoló figuráik bonyolultabbak, hiszen táncuk inkább szórakoztató és verseny jellegű. A férfiak tánca mindig tartalmaz egy tánckezdő figurát, mely a későbbiek folyamán pihentető lépésként tér vissza. Kiváló rögtönző-készségükből fakadóan ugyanazokat a motívumokat minden alkalommal más felépítésben táncolják. Motívumkincsében és szerkezeti felépítésében nagy hasonlóságot mutat az erdélyi legényes és pontozó tánc típusokkal.

A **nők tánca** sokkal szolidabb, visszafogottabb, lépéseik apróbbak, karjátékuk viszont gazdagabb a férfiakénál. A kezdő motívum itt is ugyanúgy megtalálható, amely tánc közben többször visszatér, azonban kibővített formában. Két fő motívumuk a felszedő és a cifra. Tánc közben ujjakkal esztam ritmusban (hangsúly között) *pittyengetnek*. A közhiedelemmel ellentétben a nők magatartása tánc közben nem kihívó, csípőmozgásaik finomak, nem céljuk a férfi meghódítása, páros cigánytánc esetében nem is néznek partnerük szemébe.

A **páros cigánytánc** a küzdő karakterű páros táncok közé sorolható, mivel a nő karmozdulataival és irányváltásaival megpróbálja megzavarni a férfi táncát annak érdekében, hogy háta mögé kerüljön, így *megcsalva* őt. Tánc közben mindkét fél elsősorban a „játékra” figyel, figuráik, motívumaik ezáltal egyszerűsödnek, a nő célja a férfi *megcsalása*, a férfi pedig minden áron megpróbálja a nőt megakadályozni ebben. A versengés ellenére táncuk harmonikus, hiszen folyamatosan követik a másik mozgását, mely befolyásolja táncukat, így állandó összhangban vannak. Egy-egy meghíúsult támadás után a nő eltávolodik partnerétől, így lehetőséget adva a férfinak, hogy egy rövid időre táncában kiteljesedjen. Ebből fakad a tánc hullámzó dinamikája. A tánc az egyik fél „győzelmével” zárul, amely jelentheti a *megcsalás* bekövetkeztét vagy a férfi csapásaival szinte kitolja a nőt a tánc térből. Manapság a páros tánc eme jellegzetessége kihaló félben van.

A **cigányok párbajszerű tánca**, a cigánybotoló fegyveres táncaink típusába tartozik, így a pásztortáncok: kanásztánc (a földre kereszt alakban lehelyezett két bot körbetáncolása), az egykori hajdú tánc (katonai tánc) rokona. A botforgatás legjobbnak tartott mesterei, a kondások és gulyások mellett a cigányok is helyet kapnak. Leginkább az Alföld északkeleti tájain volt elterjedt a cigányok botoló tánca. Mozdulataik egyszerűek, támadó jellegűek, forgásokból, előre illetve hátra lépésekből állnak. Általában férfiak táncolják, szűrő, vágó ütésekkel támadnak egymásra, miközben a botot folyamatosan forgatják. Előfordul, hogy a férfi egy nővel táncolja a botolót, ilyenkor a nő cigánytánc motívumokat táncol, a férfi eközben partnere feje felett, teste körül forgatja a botot, ügyelve arra, hogy véletlenül se üsse meg, mert az nagy szégyennek számít. Lajtha László és Gönyey Sándor a nővel táncolt botoló esetében kétféle befejezést figyelt meg. Az egyik, hogy a férfi a meglendített bot sebességét lelassítva, a botot a nő vállára helyezi, a másik lehetséges befejezés pedig, hogy a botot hátulról a nő nyakszirtejéhez teszi. Ezeket a későbbi gyűjtések azonban nem igazolták.

A **cigányok páros táncait** illetően érdemes megemlíteni a nő és férfi magyar tánc hagyományoktól eltérő kapcsolatát. A magyar néptánc páros táncaira jellemző, hogy összefogódzva táncolják azokat, ebből következik, hogy az egyik félnek irányítania kell a másikat. A táncokban a férfié a vezető szerep, ő irányítja a nő mozgását, kar- és testmozdulataival érzékelteti a nővel, hogy melyik figura következik (például átvető, forgatás vagy hát mögé dobás). A nő tánc tudását az alapján ítélik meg, hogy mennyire tudja követni partnerét, könnyű vagy esetleg nehéz irányítani táncát. Ebből is láthatjuk, hogy ezekben a páros táncokban a nő alárendelt szerepet tölt be. A cigány páros táncokban ezzel szemben a nő, mint egyenrangú fél jelenik meg. Ennek oka, hogy az összefogódzás itt nincs jelen, tehát a felek nem érintik meg

egymást, így a tánc létrejöttéhez nincs szükség vezető szerepre. A tánc közben kialakított versengés, a *megcsalásra* való törekvés kezdeményezője a nő. Azonban nem mondhatjuk, hogy a nő az irányító szerep, hiszen a férfi *megcsalással* szembeni védekező reakciói mindig befolyásolják a nő mozgását. A cigányok zenéjében és táncában is megfigyelhettük, hogy a környező népek (jelen esetben a magyar nép) nagy hatást gyakoroltak kultúrájuk kialakulására, annak alapjául szolgáltak. Emellett feltételezhetjük, hogy a többségi nemzetek kultúrája is szegényesebb, sivárabb, szürkébb lenne, ha a cigányok sajátos előadásmódjukkal és temperamentumukkal nem gazdagították volna azokat. Így jöhetett létre egy kulturális szimbiózis a két népcsoport között.

(Bódi Alexandra: Cigányvér, szakdolgozat)

<http://romatanc.hu/autentikus-ciganytanc/>